

„Bests”

VARRÓ GABRIELLA: MESTEREK ÁRNYÉKÁBAN

Soha nem felejttem el már azt, amit e recenzió írása során megtanultam. Körülbelül három hónapja ígértem meg Gabinak, hogy írok a könyvéről, amikor volt olyan kedves és eljuttatott hozzám egy dedikált példányt. Nagyon örült annak, hogy foglalkozom a könyvével, és hálás volt. Azóta többször félretettem a feladatot, tologattam, a szokásos ógás-mógás, jajj, mindig van, ami fontosabb. Gabi soha nem sürgetett, nem jöttek a „hogyan áll a recenzió” kérdéssel kezdődő levelek, üzenetek. Mígnem végre egy szombat délután befejeztem, letisztáztam a szöveget; gondoltam pihentetem még egy napot, majd hétfőn elküldöm a szerkesztőnek és a szerzőnek is. Vasárnap jött a hír: Gabi és férje autóbalesetben elhunyt. A véleményemet a könyvről így már soha nem fogja tudni elolvasni. Az alábbiakban tehát egy olyan recenzió következik, aminek sokkal, de sokkal előbb meg kellett volna jelennie.

Varró Gabriella *Sam Shepard drámái és a hagyomány* alcímű könyve hosszú kutatómunka eredményeként született, hiszen a szerző már több mint egy évtizede jelentkezik fontos publikációkkal és konferencia-előadásokkal a témában. Úgy vélem teljesen felesleges a mára már elcsépelet „hiánypótló” jelzővel itt előhozakodni, hiszen aki csak kis mértékben is járatos a témában tudja: az amerikai drámaíróról nem hogy magyar nyelven nem jelent meg átfogó igényű elemzés eddig, de még a nemzetközi angol nyelvű recepció is csak nagy ritkán tud előállni egy-egy ilyen témájú munkával. A könyv bevezetőjében a szerző erre fel is hívja a figyelmet, hiszen célként fogalmazza meg, hogy a figyelmet újra ráirányítsa az egykor ünnepelt szerzőre.

Ezzel kapcsolatban persze felmerülhet a kérdés: mi értelme magyarul írni egy olyan szerzőről, akinek a műveit ezidáig nem fordították le? Hiszen azok, akik ismerik Shepard életművét, angol nyelvű szakirodalmat olvasnak, így célszerűbb lett volna a monográfiát az amerikanisztika anyanyelvén megírni, már csak azért is, hogy a szerző megteremtse a nemzetközi porondra való kilépés lehetőségét. A magyar nyelvűség tehát kizárja a szakértő közönség egy részét, ugyanakkor olyanokat szólít meg, akik nem rendelkeznek beható ismerettel Sam Shepard életművéről. Hiba lenne azonban mindezek miatt Varró Gabriella könyvét elmarasztalni, hiszen a hazai amerikanisztika és színháztudomány feladatai közé tartozik az is, hogy a magyar kultúrnyilvánosságot megismertesse a fontos, mégis a figyelem perifériájára szorult szerzőkkel. Egy sikeres monográfia elérheti, hogy megszülessenek a régóta várt fordítások, s megindulhasson egy élénkebb diskurzus az adott szerzőről.

Előre hozva a munkáról alkotott ítéletem: Varró munkája ilyen monográfiának tekintendő. A szerző élelslátó elemzései izgalmasak, a más szerzőkkel történő összehasonlítás során pedig helyesen jelöli ki az amerikai drámaíró életművének helyét a drámairodalmi kánonban. A pozitívumok kiemelése mellett azonban szólnom kell egy szembetűnő problémáról is. Ez nem mással, mint a címmel (*Mesterek árnyékában*) kapcsolatos, ami igencsak félrevezető, hiszen az mintha a monográfia főhősét másodvonalbeli szerzőként kezelné: olyan íróként, aki nem tudott felnőni a „mesterek” szintjére, éppen ezért kénytelen a velük történő összehasonlításokból vesztesen kikerülni,

a hozzájuk való frusztráló hatásiszonyban létezni. Ez pedig indokolttá teheti a színházi nyilvánosság „Shepard-vakságát”, hiszen ha a világirodalmi klasszikusok sem könnyen eladhatóak, akkor miért kellene energiát fordítani a kisebb jelentőségű alkotókra? Mivel tehát Varró könyve éppen a fentiekkel ellentétes koncepciót igyekszik követni, a címet nem gondolom szerencsés választásnak.

A könyv három nagyobb fejezetre tagolható: az elsőben a kanonikus amerikai szerzőkkel (O’Neill, Miller, Williams), a másodikban kortárs írókkal (Chaikin, van Itallie, Memet és Albee), a harmadikban pedig Samuel Beckett drámáival veti össze Shepard szövegeit az irodalomtörténész. Célja kettős: egyfelől tárgyalja az amerikai drámaíró viszonyát elődeihez és kortársaihoz, s ezzel kiemeli azokat a stílusjegyeket, illetve problémafelvetéseket, melyek közös pontként jellemezhetőek. Ezzel párhuzamosan ugyanakkor Varró rámutat a radikális váltásokra is, ezáltal hangsúlyozva Shepard munkásságának egyediségét.

Az első fejezetben Eugene O’Neill *Vágy a szilfák alatt* című művét veti össze Shepard *Hazug képzeletével*. A szerző úgy véli, a két szöveget elsősorban az a „borúlátás és cinizmus” köti össze, amellyel „Amerika pszichopatológiájához” viszonyulnak. O’Neill az amerikai dicsőségről szóló mítosz kiüresedéséről nyújt realiztikus képet, Shepard ugyanakkor már konkrétan a „macsóidentitás” lealjasodását elemzi. A fejezet ugyanakkor – bár úgy sejtem, ez nem tartozott a szerző eredeti céljai közé – a modern és posztmodern dráma horizontváltásának problémakörét is érinti. Varró ugyanis idézi a jelentős színháztörténészt, Stephen Bottomst, aki szerint Shepard művei a „külső személyiség és a belső, lényegi én” ellentétére fókuszálnak (35.). Ez a megállapítás alapján véve Sam Shepard életművét a modernizmus hagyományában pozicionálja, hiszen a külső szerep/belső én konfliktus az ehhez a korszakhoz sorolt művek fő problémafelvetéseihez tartozik. Lukács György például a modern drámát az „individualitás drámájaként” jellemezte, ahol a tragikum legfőbb forrása, hogy az egyén nem tudja megmutatni önmagát, a közösségben szerepet kell játszania (vö. *A modern dráma fejlődésének története*). Bottoms megállapítása szerint Shepard ugyanezt az utat követi, vagyis feltételezi a publikus szerepek mögött rejlő autonóm én létét. Varró bár afirmatív módon citálja az amerikai történész elemzését, mégis felülbírálja ezt a véleményt: ő ugyanis pontosan amellel érvel – s véleményem szerint ebben igaz is van –, hogy Shepard ezt a „valós ént” „romantizált”, illetve „utópisztikus entitásként” írja le (35.). Végül arra a következtetésre jut, hogy „[a] részekre szakadozott egész újraegyesítése (és ennek lehetetlensége) Shepard drámáinak egyik központi témája” (uo.), ezzel pedig a drámaíró határozottan a posztmodern dráma horizontjában helyezi el.

A modern és posztmodern hagyomány különbsége határozza meg a következő fejezet koncepcióját is. Ebben a szerző O’Neill egyik korai darabját, a *Jones császárt* hasonlítja össze Shepard *Csörgőkígyó hadművelet* című művével. Varró úgy véli, egy felületes olvasat mindkét szerzőt megvádolhatja a modernizmusra jellemző „romantikus rasszizmussal”, vagyis, hogy a fehér szerző az ősi, távoli világok idealizáló ábrázolásával „fűszerezi” művét. (A „fűszerezés” ige Bell Hooks találmánya, aki szerint a rassz, a Másik, a modernizmus kezdetétől fogva kerül bele „fűszerként” a szövegbe). Varró ugyanakkor úgy véli: a két dráma főhősei elsősorban nem e bizonyos Másikként jelennek meg, hanem amerikai ikonokként: „olyan tipikusan naiv, de nem ártatlan,

álmokat kergető, de ugyanakkor korrupciótól korántsem mentes hősök ők, akik képtelenek szembenézni romlásuk okaival” (61–62.). Mindkét szerző az amerikai mítoszok szétesését mutatja be hősein keresztül, ugyanakkor O’Neill lehetőséget lát új mítoszok felépítésére, míg Shepard jóval pesszimistább végkövetkeztetésre jut.

A folytatásban Arthur Miller *Alku* című művét hasonlítja össze Sam Shepard *Hamisítatlan vadnyugattal*. Ezt egy rövid tanulmány előzi meg, amely az ügynök figurájával, illetve annak az amerikai kultúrában betöltött szerepével foglalkozik. Miként a szerző írja, az ügynök egyik legfontosabb tulajdonsága, hogy „határsávokkal dolgozik”, illetve pozíciója tulajdonképp a határok közötti senkiföldjén lokalizálható. Része is a fogyasztói közösségnek, ám kívül is reked azon, őszinte, ugyanakkor manipulál is, ingázik a nyilvános és privát zóna között. Az ügynöklét a folyamatos átmenet állapota, ami könnyen az összeomláshoz vezet. Az érem másik oldalán persze hatalmas sikerhez is: *Az ügynök halálában* szó esik például a főhős idős példaképéről, akinek már a sikerhez erőfeszítést sem kell tennie, hiszen az ügyfelek járulnak őhozá. A szerző bemutatja, hogy Sam Shepard művei annyiban módosítják az elődök által megrajzolt karaktereket, hogy nála (különösen a *God of Hell* című drámában) az ügynök figurája összekapcsolódik a politikuséval, így a *sale*, vagyis az adásvétel az ígéretek és mítoszok kiárusításának metaforájává válik.

Az *Alku* és a *Hamisítatlan vadnyugat* összehasonlítása nem az ügynök tematika köré szerveződik, itt Miller másik központi témája, nevezetesen a család kerül a fókuszpontba. Úgy vélem, ennek a résznek nem tett volna rosszat, ha a szerző részletelesen ismerteti az amerikai író családkoncepcióját, amely elsősorban *A család szerepe a modern drámában* című műben fogalmazódik meg. Elsősorban ez is a nem szakértő olvasóközönség miatt lett volna fontos, hiszen az amerikanisztika képviselői számára ez az alapismeretek közé tartozik. Érdeemes lett volna tehát egy rövid bekezdésben kitérni Miller és Shepard családról alkotott elméletének összehasonlítására, még akkor is, ha maga az interpretáció nem ezen a vonalon halad. Varró ugyanis a *Hamisítatlan vadnyugat* testvérpárjának küzdelmében az amerikai identitást meghatározó két pólus, vagyis a „genteel hagyomány és az agresszív vállalkozási forma [...] vagy a Benjamin Franklin-féle naiv mentalitás és a Jonathan Edwards által képviselt öröklött mentalitás” (94.) harcát emeli ki. Varró konklúziója szerint ugyanakkor „[elgyén és társadalom mint egymástól elválaszthatatlan entitások nem pusztán mint egy elcsépeklis elemek bukkanak fel ezekben a drámaszövegekben, de egyben lényeges utalást és kapcsot jelentenek ahhoz az ősi modellhez, mely mind e szövegek témáit, mind kérdésfeltevéseit és kontextusát meghatározza és áthatja.” (95.)

A fejezet záró tanulmánya Tennessee Williams életművével veti össze Shepard drámáit. A szerző két problémára fókuszál: egyfelől mindkét író műveiben vizsgálja a régi mítoszok leértékelődésének, eltűnésének tapasztalatát, másfelől a kontaktzóna-elméletet hasznosítva vizsgálja a kiválasztott műveket. Ez utóbbit Varró a drámakritika egészére kiterjeszhetőnek véli, vagyis álláspontja szerint a teória alkalmas lehetne szélesebb körű használatra is. A Mary Luis Pratt *Imperial Eyes* című könyvében megfogalmazott felvetés szerint egy adott társadalmi térben is megfigyelhető, hogy különböző kultúrák alá-fölrendelt viszonyban találkoznak egymással. Williamsnél a szerző szerint ez a kirekesztett főszereplők esetében figyelhető meg, akik környezetüktől látványosan eltérő kultúrát képviselnek. Ugyanez mondható el Shepard hőseiről is, ám

Varró lényeges különbségeként említi, hogy ez utóbbiak esetében reménytelennek bizonyul az új kódrendszerbe történő beilleszkedést megcélzó próbálkozás.

A könyv második nagyobb fejezete az amerikai kortársak műveinek kontextusában vizsgálja Shepard szövegeit. Varró Gabriella számára jól láthatóan a *Hamisítatlan vadnyugat* című dráma bír kitüntetett jelentőséggel, hiszen ebben a részben két elemzés is erre a szövegre fókuszál. Az elsőben Jean-Claude van Itallie *The Serpent* című darabjával történik meg az összevetés. Az interpretációt egy hosszabb bevezető előzi meg, amelyben a szerző az elméleti háttérrel vázolja fel. Ezt a fejtegetést ugyanakkor véleményem szerint érdemesebb lett volna korábban megtenni, hiszen az abban leírtak tulajdonképpen az egész könyvre igazak. A szerző többrétű elemzése, mely hárompólusú intertextuális hálót rajzol fel (Káin és Ábel története, valamint a két dráma), ugyanakkor innovatívnak bizonyul.

A kötet legkiemelkedőbb tanulmánya a második fejezet második részét képező szöveg, melyben a szerző a *Hamisítatlan vadnyugat*ot hasonlítja össze David Mamet *Segíts minket, Urunk* című drámájával. Az interpretáció a Hollywooddal való viszonyra fókuszál, arra, hogy miként ábrázolják e művek a szórakoztatóipar fellegvárát, illetve a transzgresszió milyen aktusait mutatják be. Varró Gabriella álláspontja szerint Hollywood ezekben a művekben nem a dichotómia egyik (pozitív vagy negatív) pontja, nem az álmokat a hétköznapok kínja ellen felsorakoztató erőd, de nem is a színház ellenpontjaként magasló hazugsággár; Hollywood Shepardnál és Memetnél maga a köztes állapot, ahol összekeveredik álom és ébredés, fikció és valóság.

A kortársakkal foglalkozó fejezetet Edward Albee *Az amerikai álom* és Shepard *Az elásott gyermek* című műveinek összehasonlítása zárja. A szerző azt vizsgálja, hogy a drámaírók miként ábrázolják, illetve értelmezik újra az amerikai sikermítoszt. Harold Bloom az amerikai álomról szerkesztett kötetének (*The American Dream*, Infabose Publishing, New York, 2009) előszavában két csoportot különböztet meg. Az „Emersoni Remény Pártba” tartoznak álláspontja szerint azok az írók és filozófusok, akik bár tudatában vannak az amerikai társadalom égető problémáinak, mégis hisznek a sikermítosz által felvázolt lehetőségben, vagyis abban, hogy az egyén tehetsége és munkája által meg tudja valósítani önmagát. Ez a csoport tehát kritikusan fordul az amerikai álom felé, látja annak hibáit, ám mindezek ellenére hisz az értékek realizálódásában. A másik „pártba” tartozóak szerint ugyanakkor a sikermítosz hazugságra épülő, manipulatív narratíva, amely elfedi a problémákat és hamis értékek felé kalauzolja az egyént. Varró Gabriella elemzéséből úgy tűnik, ő a két drámaírót az első csoportba illőnek tartja: mindketten súlyos kritikát fogalmaznak meg az amerikai családról, értékekről és álmokról, végső konklúziójuk mégis az, hogy „az embereknek és a nemzetnek szükségük van olyan egységformáló hiedelmekre, melyek túl- és továbbélésüket biztosíthatják” (172.).

A könyv harmadik fejezete Shepard életművéből egy szöveget, a *Kicking The Dead Horse* című drámát vizsgálja. Az első tanulmány az európai drámatörténethez ível át, azon belül is a Samuel Beckett által képviselt dramatikusan hagyományra fókuszál. Az összehasonlítás során a bohóc, azaz a „clown” figuráját emeli ki a szerző a szövegek közös pontjaként. Ez a karaktertípus a szerző szerint mind az európai, mind az amerikai drámaírónál a „művész-kritikus alteregója”, aki szembeesíti a nézőt azokkal a problémákkal, amelyekről az nem akar tudomást venni.

A kötet zárótanulmánya bizonyos mértékig eltér az előzőektől, hiszen a *Kicking a Dead Horse* elemzése nem összehasonlító stratégiával történik. Mindazonáltal a dráma más szövegekkel, illetve a színházi hagyománnyal való kapcsolata itt is szerepet játszik az értelmezésben; előkerül Miller, Beckett, de különösen Shakespeare két drámájának, a *Lear királynak*, illetve a *Hamletnek* a hatása. A kötet címe szintén ebben a záró részben kap értelmet, hiszen a szerző többször is használja az „árny” szót úgy abban a jelentésben, hogy valamelyik nagy előd műve „árnyat vet” Shepard szövegére. A szerző mondatainak lehet olyan értelmezése is, mely szerint Varró a Shepard szövegek másodrendűségére gondol (értsd: Shakespeare árnya vetül a drámára, vagyis a szöveg nem tud kibújni e hatás alól, elnyomja a nagy előd súlya), ám az elemzésekből kitűnik, hogy erről szó sincs: az „árny” a „hatás” szinonimájaként értendő.

Az eredeti szövegben e ponton a szokásos összefoglalás, lezárás, értékelés állt volna. Ennek a továbbiakban nem látom értelmét. Aki Gabi könyvét a kezébe veszi, világosan láthatja: nagy, pótolhatatlan veszteség érte az amerikai drámairodalommal foglalkozó szakmát. Nagyon kellett volna, hogy Gabi folytassa ezt a munkát, hogy jöjjenek még a kötetek/tanulmányok az általa kedvelt szerzőkről. Ellentétben sokakkal, úgy vélem, a magyar színházi élet magas színvonalú volt és lesz. A Krétakör, a drámaíróként is kiváló Pintér Béla, Bodó Viktor, a Katona József Színház: kiváló és fogékony közeg, amelyiknek szüksége van az olyan munkákra, mint amilyen Varró Gabrielláé. Szüksége van, mert ebből nyer ötletet, inspirációt, ismerkedik meg újabb stílusokkal. Éppen ezért fog nagyon, nagyon hiányozni.

Azonban minden szakmai veszteségnél nagyobb az emberi. Gabi barátságos, nyílt és őszinte ember volt, élő cáfolata annak a hiedelemnek, hogy aki kimondja a véleményét, annak nincsenek barátai. Sokan szerették, szerettük, segítőkészségéért, humoráért, kedvességéért, valamint azért, mert mindig tudta az ember, hogy hányadán áll vele. Nem volt rejtett lap, hátsó szándék. Azzal a szóval búcsúozok tőle, amellyel ő zárta a leveleit, s ami oly jellemző volt Rá: „Bests”. (*Debreceni Egyetemi Kiadó*)

SERESS ÁKOS

Főszerkesztő és felelős kiadó: ACZÉL GÉZA

Kiadja az Alföld Alapítvány megbízásából az Alföld szerkesztősége

Tipográfia: Kass János

Szedés, tördelés: Alföld szerkesztősége. Nyomás: PIREHAB Nonprofit Kft. Nyomdaüzeme, Debrecen

Felelős vezető: Becker György vezérigazgató

Index: 25 901 ISSN: 0401—3174

Szerkesztőség és kiadóhivatal: 4024 Debrecen, Piac u. 68. Telefon és fax: (52) 412-626 — Postafiók száma: 4001 Debrecen 144. — Kéziratot nem őrünk meg és nem küldünk vissza. — Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág. Előfizethető közvetlen a postai kézbesítőknél, az ország bármely postáján, Budapesten a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban és a Központi Hírlap Centrumnál (Bp., VIII. ker. Orczy tér 1. tel.: 06 1/477-6300; postacím: Bp., 1900). További információ: 06 80/444-444; hirlapelofizetes@posta.hu — Évi előfizetés 7200 Ft, félévi 3600 Ft. — Befizetéskor minden esetben kérjük feltüntetni az *Alföld* irodalmi, művészeti és kritikai folyóirat nevét.

TARTALOMMUTATÓ
AZ

alföld

2014. ÉVI LXV. ÉVFOLYAMÁHOZ

FŐSZERKESZTŐ:
ACZÉL GÉZA

SZERKESZTŐK:
FODOR PÉTER
SZIRÁK PÉTER

FŐMUNKATÁRS:
ANGYALOSI GERGELY

MUNKATÁRS:
ÁFRA JÁNOS

FELELŐS KIADÓ:
ACZÉL GÉZA

VERS

- ACZÉL GÉZA: (szino)líra (aláaknáz; alább; alábbhagy) 12/24
AYHAN GÖKHAN: Búcsú-variáció; Lakás-variációk 6/13
ÁFRA JÁNOS: Visszavonulás; A mozdulatok hidege 2/28; Ott, ahol nem 7/13
BERTÓK LÁSZLÓ: Firkák a szalmaszálla 9/23
BUDA FERENC: Anagrammák 4/35
CSEHY ZOLTÁN: Mint az alkoholista; Skorpió hava; Minnesäng-fantázia;
Billentyűk 12/17
CSOBÁNKA ZSUZSA: Mudra; Pécsi dülő 8/31
CSUKÁS ISTVÁN: Apám, egy darázs és én 6/4
DEMÉNY PÉTER: Könyörgés 8/30
GEREVICH ANDRÁS: Orlando a medenceparton; Nightswimmer 5/32
GÖMÖRI GYÖRGY: A költő meghatározása; A mélymagyar 3/14; Ez a nyár...;
Borbély Szilárdról 11/18
GYŐRI LÁSZLÓ: Szamárbőr; Maskara; Semper idem; Ringanak a rózsák 10/32
HÁY JÁNOS: A nap ára; Házaspár; Nem akartam; Magadért; Büdös; Manhattan;
Az apa el 11/37
KÁNTOR PÉTER: Egy hétfő délelőtt Majdanekben 6/3
KERBER BALÁZS: Nappalok, évek 11/19
KIRÁLY LEVENTE: Ahol vége; Magáról nem; Miféle nyelv; Perspektíva
a kezdetekhez 3/14
KOLLÁR ÁRPÁD: Megyek; Homoktengeri; Vágom 7/12
KORPA TAMÁS: Metapillanat XX. 2/29
KUKORELLY ENDRE: H.Ö.L.D.E.R.L.I.N.-szétiratok 11/3
LACKFI JÁNOS: Házimozi; Szeletelt ember 8/35
MARNÓ JÁNOS: Trónom harca; Felkelés Budapesten; Egészségügy 3/3;
Elveszőben; Információcsapda; Szarszó; 1974; Gravitáció; Irgalom 10/3
NÉMETH ZOLTÁN: Kunstkamera 5/33
ORAVECZ IMRE: Készülődés; Újdonságok; Látogatás; Minták; Alapművelet; Milyen
lesz? 9/3
ORCSIK ROLAND: Kőfagy; Kilátó 6/14
PETŐCZ ANDRÁS: A lezárult idő 1/6;
PINTÉR LAJOS: fényöröm fénybálat 4/27
POLLÁGH PÉTER: Még élnek finomak; Posztmortem köntös 7/11
POÓS ZOLTÁN: A temetés előtti nap; Rossz lakás 2/37
SUMONYI ZOLTÁN: Érintem a köntösét; „Korforduló”; Hírünk a világban 7/27
SZILÁGYI ÁKOS: (idő multán); (most már talán); (ez egy kicsit); (akárhogy is);
(semmiképpen) 4/3
SZIJJ FERENC: Fényleírás / Napfény (Anamorfózis; Megérkezés) 2/3
TANDORI DEZSŐ: Oscar Wilde – In (nota)m em. 1/3; Széértelmeződések 8/3
TORNAI JÓZSEF: Három büszke pávák; Egymást megbabárlják; Szegfű-nevető száz
4/15; Felhőfosz-lány; Csillag-értelmetlenség; Barátom, ez a tánc 11/17
TÓZSÉR ÁRPÁD: Icek; Lélek-bellebbezés 5/3; Gondolatok egy mélyszegénység-
konferencián; Vaginaajak 12/16

TURCZI ISTVÁN: Keleti portál 6/22
VASADI PÉTER: Emlékezés az áldozatokra 7/3
VILLÁNYI LÁSZLÓ: A szép vörösseszőke; Az ékszerimádó; Az erős ember;
A sietős; Az aggodalmas 3/27
ZALÁN TIBOR: Légszomj és hányinger 12/3
ZÁVADA PÉTER: A befalazott ajtó; Egy gallyat próbált 9/24

PRÓZA, DRÁMA

BEREMÉNYI GÉZA: Kincsem (dráma – 1. rész) 8/8; Kincsem (dráma – 2. rész) 9/6
CSOBÁNKA ZSUZSA: A hiányzó test (regényrészlet) 6/16
DRAGOMÁN GYÖRGY: Az átkelés (kispróza) 5/37
ESTERHÁZY PÉTER: Hét utolsó szó (Joseph Haydn: A megváltó hét szava
a keresztfán – librettó) 5/5
FERDINANDY GYÖRGY: Búcsú Galliától (elbeszélés) 9/26
FORGÁCH ANDRÁS: A verekedés (novella) 10/7
GARACZI LÁSZLÓ: Magyar Mátrix (dráma – 1. rész) 1/8; Magyar Mátrix (dráma –
2. rész) 2/5
GÉCZI JÁNOS: Hang (regényrészlet) 7/15
GRECSÓ KRISZTIÁN: Megyek utánad (kispróza) 5/35
GREDEL LAJOS: Mintha szabadságon lennénk (novella) 6/5
HALÁSZ MARGIT: Dinnye (novella) 6/20
HORVÁTH PÉTER: Kedves Isten (regényrészlet) 4/18
JENEI LÁSZLÓ: Kilátás a Mimazonból (regényrészlet) 11/21
KELECSÉNYI LÁSZLÓ: A megkerülhetetlen nem (regényrészlet) 12/6
KOVÁCS ANDRÁS FERENC: Cabaret Valois (Poszttbertalanéji sanzon – drámarész-
let) 11/7
KRUSOVSZKY DÉNES: Az új vadak (novella) 4/6
LANCZKOR GÁBOR: Folyamisten (regényrészlet) 4/30
MAROS ANDRÁS: Pezsgő és pogácsa (novella) 10/26
NYERGES ANDRÁS: Batyu (regényrészlet) 3/17
PODMANICZKY SZILÁRD: Az ártatlan vendég (novella) 7/5
SÁNDOR IVÁN: A Vanderbilt-yacht hajóorvosa (regényrészlet) 3/5
SELYEM ZSUZSA: Égből a föld (novella) 8/32
SOPOTNIK ZOLTÁN verses regénye: Kolónia (részlet) 9/33
SZATHMÁRI ISTVÁN: Könnyező pálma (novella) 12/20
TÉREY JÁNOS: A Legkisebb Jégkorszak (Búcsú Cataniától – verses regény részlet)
1/32; A Legkisebb Jégkorszak (Pánik Klub – verses regény részlet) 10/14
TÓTH KRISZTINA: A kulcs (novella) 6/7
VÁMOS MIKLÓS: A Tökéletes Boldogság (novella) 2/32

IRODALMI NAPOK

- ANDRÁSI GÁBOR: Művészetkritika – megbízók és fogyasztók nélkül (A globalizált művészettermelés kihívásai és a hazai színtér válaszai) 3/68
- ANGYALOSI GERGELY: Irányzatok a 20. századi irodalomkritikában 3/38
- BAZSÁNYI SÁNDOR: A mai irodalomkritika helyzetéről („Váratlan és meglepő elemek” az újabb magyar irodalomkritikában) 3/57
- JÁKFAI MAGDOLNA: A kritikátlan színház (A kritikus pozíciója a performativitás, az eseménytelenség és a nevelés színházi formáiban) 3/62
- KÁROLYI CSABA: Válság nincs – lázadás nincs – morogni szabad (A mai irodalomkritika helyzetéről) 3/51
- SZAJBÉLY MIHÁLY: Az irodalmi kritika helyzete a 19. században 3/29
- TVERDOTA GYÖRGY: A szakkritika ma 3/43
- WILHEIM ANDRÁS: Zenekritika Magyarországon? Ma? 3/73

ESSZÉ, TANULMÁNY

- ACZÉL GÉZA: A kortárs levelei (A feladat mint esztétikai inger – Tenk László festészetéről) 1/40
- ANGYALOSI GERGELY: A kortárs levelei (A fenséges kalandja) 10/35
- BACSÓ BÉLA: Tapasztalat és esztétika 10/54
- BALAJTHY ÁGNES: Utazás, diszkusszió és a kelet idegensége 9/93
- BALOGH GERGŐ: Az újraolvasó Esti Kornél 6/87
- BÁLINT PÉTER: A titok fenoménje a népmesében (Jakab István: Brugó) 9/72
- BENGI LÁSZLÓ: Művészet/allegóriák (Csáth és Kosztolányi korai művészetfogalmáról) 6/76
- BÉNYEI PÉTER: Az irodalompszichológiai olvasás a Jókai-értés kontextusában 2/56
- DOBOS ISTVÁN: Elképzelt nyelvi világok – Szólás és mondás által lesz a regény (Esterházy Péter: Egyszerű történet vessző száz oldal – A kardozös változat –) 2/69
- ELEK TIBOR: Az öröklét és a pillanat (Markó Béla haikutriliógiájáról) 8/99
- FARKAS ZSUZSANNA: „Testté lett táj – tájjá lett test” (Mészöly Miklós: Szenttelen följegyzések) 11/71
- FRIED ISTVÁN: Tandori Dezső másképpen van (Kísérlet a Tandori-életmű önértelmezésének leírására) 8/71
- GINTLI TIBOR: Anekdotikus elbeszélésmód, mámor és kollektivitás összefüggései (Móricz Zsigmond: Kivilágos kivirradtig) 11/61
- HERCZEG ÁKOS: „Egy fogás néha” (Az asszertív nyelvhasználat visszavonódása Ady költészetében 1910 és 1916 között) 5/78
- JUHÁSZ TAMÁS: Vágy, utánzás és erőszak Krúdy két párbajnovellájában (A hírlapíró és a halál, Utolsó szivar az Arabs Szürkénél) 11/53
- LAPIS JÓZSEF: A kortárs levelei (Tóth Endre száz éve) 11/40
- LŐRINCZ CSONGOR: Provokált képek (A túlélet temporalitása és a nyelv képisége – Gottfried Benn) 5/57

- L. VARGA PÉTER: A „vetített emlékezet” beszéde (Film[kép], optika és nyelv Vida Gergely Horror klasszikusok című kötetében) 4/93
- MAKAI MÁTÉ: A túláradás és az elhallgatás esztétikája (Nietzsche, Gumbrecht és Sloterdijk esztétikai világértelmezéséről) 10/62
- NEMES Z. MÁRIÓ: „Nem más az ember, mint az a faj, amelynek stílusa van” (Gottfried Benn antropológiai esztétikája) 10/83
- PATAKI VIKTOR: A próza és a líra határán (Az ekphraszisz lehetőségei Oravecz Imre Halászóember című kötetében) 4/80
- PETHŐ ANITA: Megfékezett történelem (Múltbeli események és írásbeli reprezentációjuk disszonanciája Bánki Éva Aranyhímzés és Hász Róbert A künde című regényében) 9/105
- POMOGÁTS BÉLA: Költői rapszódia – és a történelem (Szilágyi Domokos Ez a nyár című költeménye és 68 nyara) 4/74
- PUSZTAI GÁBOR: A nem létező Jelky András (Fikció és valóság a világtjáró bajai szabólegény történetéről) 1/72
- SZABÓ ANITA: „Szárnyának pilleporát” (Az értelemre merőleges szemlélet Weöres Sándor Harmadik szimfóniájában) 4/60
- TÖRÖK LAJOS: „A saját életem színének keresetül kell rémleni a munkáimon” (Jókai Mór és az önéletrajz útvesztői) 1/85
- VALASTYÁN TAMÁS: Eredendő kiazmusok (A test mint a köztes világ fenoménje Borbély Szilárd költészetében) 8/91

FÓRUM

- BÁRÁNY TIBOR: „Nekem minden egyformán popzene” (Érvek a magasművészet és a tömegkultúra értékalapú megkülönböztetése ellen) 9/48
- DECZKI SAROLTA: Elvesztett és megkerült világok 7/70
- DOBOSS GYULA: Virtuális és lehetséges elbeszélők a Tandori-bűnregények kompozíciójában 7/101
- DUNAI TAMÁS: A képregénynapló 9/60
- FÖLDES GYÖRGYI: „Papirosból készült házak” (Cholnoky Viktor szövegvilága) 7/77
- HEGEDŰS NORBERT: A kultúra elfeledett regiszterei (A mitológiák továbbélése a dark fantasyben) 9/65
- HOVÁNYI MÁRTON: Világok közt padnak lenni (Hajnóczy Péter A pad című novellájának értelmezése) 7/89
- KAPPANYOS ANDRÁS: Meddig lehet elmenni? (Határjárás Wittgensteinnel) 7/58
- KÁLAI SÁNDOR: A populáris kultúra medialitása 9/46
- POMOGÁTS BÉLA: Déry Tibor „áltörténelmi” regénye (A kiközösítő) 7/84
- RÁKAI ORSOLYA: Ajánlott lehetőségek (A kontingencia valószínűsítésének kérdése az irodalomban) 7/65
- SZÉNÁSI ZOLTÁN: Elhalasztott apokalipszis (Végidővízió és emlékezet Vasadi Péter Ha az áldozat elszabadul című művében) 7/95
- ZELEI DÁVID: Fejezetek a hiányok könyvéből (A magyar bestsellerkritika) 9/56

MŰHELY

- A. GERGELY ANDRÁS: Idők, szembesülések, zsarnokságok 6/52
ARANY ZSUZSANNA: Kosztolányi Dezső élete („Ez volt az élet?” – 3. rész) 1/43;
 („No Kornél barátom, úgy-e gyönyörű Pest?” – 1. rész) 2/39; (2. rész)
 3/78; (3. rész) 4/41; (4. rész) 5/40; (5. rész) 6/25; (6. rész) 7/30; (7. rész)
 8/37; (8. rész) 9/37; (9. rész) 10/38; (10. rész) 11/43; (11. rész) 12/26
BUDA FERENC: Derű-Ború (Tűnődések fehérről-feketéről XI.) 10/46
HALÁSZ LÁSZLÓ: Kényelmetlen tűnődések 2. 3/93; Kényelmetlen tűnődések 3.
 8/54; Kényelmetlen tűnődések 4. 12/35
SEBESTYÉN ATTILA: A szellem mint az üzleti élet innovátora (Peter Drucker és
 a menedzsment művészete) 6/65
TÓZSÉR ÁRPÁD: Hiénakacagás (Naplójegyzetek 2005-ből) 6/40; Hiénakacagás
 (naplójegyzetek 2005-ből) 7/45

MŰVÉSZET

- ANGHY ANDRÁS: Disputák (Csontváryról) 11/90
DERES KORNÉLIA: A jelenlét játéka (Színre vitt médiumok a Gon Squad előadá-
 saiban) 12/67
FODOR PÉTER: A technikai képpé vált test (Időrétegek Leni Riefenstahl Olimpia-
 filmjében) 2/86
KISS GABRIELLA: Az Állami Áruház-paradigma (Gondolatok a cenzúra esztétikájá-
 ról és az operettjátás hazai tradíciójának politikusságáról) 12/81
SERESS ÁKOS: „A hold nem süt, a hold lement” (Edward Albee fragmentált szín-
 háza) 12/56
SZEKFÜ ANDRÁS: A „Hortobágy”-film első változata: „Pusztá 1934.” 2/100
SZILÁGYI ÁKOS: A Hely helye (Frigyláda és ikon) 11/78
SZOLCSÁNY MIRJÁM: Műfajvizsga (Bergendy Péter A vizsga című filmjének
 műfajkritikai megközelítése) 12/91
VISY BEATRIX: A fénykép tere (Ekphraszisz, nézőpont és határátlépés) 12/99

SZEMLE

Az írások szerzői szerint:

- ALFÖLDY JENŐ: Termékeny önellentmondás (Tornai József: Az esztétikai nihiliz-
 mus) 3/120
ANGYALOSI GERGELY: Borbély Szilárd 1963–2014 4/127; Az újrakezdés pátosza
 (Deczki Sarolta: Meredek sziklagerincen – Husserl és a válság problémája)
 11/110
BAKONYI ISTVÁN: Idegennek lenni, avagy mégis otthon? (Petőcz András:
 Idegennek lenni) 1/121

BALAJTHY ÁGNES: A metafizikai utas sóvárgása (Krasznahorkai László: Megy a világ) 5/107

BALÁZS IMRE JÓZSEF: Fordításszituációban (Boka László: Egyszólamú kánon?) 6/121

BALOGH GERGŐ: Poszthumán szerkezetek (Tóth Kinga: All Machine) 12/123

BARANYÁK CSABA: Mindenik determinált (Háy János: A mélygarázs) 2/117

BAZSÁNYI SÁNDOR: Dúskál a nincsből (Borbély Szilárd: Nincstelenek. Már elment a Mesijás?) 5/103

BEDECS LÁSZLÓ: A teraszról a pokolba látni (Zalán Tibor: Holdfénytől megvakult kutya) 6/105; Amíg meg nem hálnak (Kun Árpád: Boldog Észak) 11/119

BÉNYEI PÉTER: Gyakorlott pályakezdők (Otthonos idegenség. Az Alföld Stúdió antológiája) 4/109

BIHARY GÁBOR: Valódi nosztalgia (Szlukovényi Katalin: Hamis nosztalgiák) 12/112

BOD PÉTER: Akiknek nem csillog szépen az ezüst (Benedek Szabolcs: Focista forradalom) 11/123

BÓDI KATALIN: Sikeranya (Kiss Noémi: Ikeranya) 8/115

DECZKI SAROLTA: Egy darabka tenger (Tóth Krisztina: Akvárium) 3/110; Távoli csatlakozásra (kabai lóránt: avasi keserű) 10/105

FARKAS ZSUZSANNA: Az otthonra találás nehézségei (Nyerges András: Háztűznéző) 6/118; „Legyél inkább léleképítő!” (Turczy István: Minden kezdet. A beavatás regénye) 7/116

GESZTELYI HERMINA: Szóval festett csendélet (Fenyvesi Orsolya: Tükrök állatai) 6/110

HANSÁGI ÁGNES: Az irodalomtörténet határai (Margócsy István: „...a férfikor nyarában...”) 11/103

HERCZEG ÁKOS: Napjaink romjai (Térey János: Moll) 10/101

IVANCSÓ MÁRIA: Árukkodó mondatok (Farkas Arnold Levente: A másik Júdás) 10/115

JÁNOSA ESZTER: „Vég-én élet, az” (Tandori Dezső: Szellem és félálom) 6/101

KORPA TAMÁS: Az eltűnt idő nyomában (György Péter: Állatkert Kolozsváron – Képzelt regény) 7/118

LOVAS ANETT CSILLA: „Élhetünk volna úgy, mintha éltünk volna” (Takács Zsuzsa: Tiltott nyelv) 12/109

L. VARGA PÉTER: Érintkezések (Bajtai András: Kerekesebb napok) 12/117

MAKAI MÁTÉ: Reszkető jelek között (Szolcsányi Ákos: A felszínről) 1/113

MECHIAT ZINA: Fehérlófia vallomása (Kemenes Géfin László: Fehérlófia nyomában) 6/115

MÓRÉ TÜNDE: Emberek és madarak (Király Levente: Égre írt könyv) 4/119

NEMES Z. MÁRIÓ: A szörnylét örömei és gondjai (Bartók Imre: A patkány éve) 9/123

PAPP MÁTÉ: A repülés ára (Jónás Tamás: Lassuló zuhanás) 12/121

PETRŐCZI ÉVA: Az ötödik és az ötvenedik (Fazakas Gergely Tamás: Siralmas imádság és nemzeti önszemlélet) 2/121

POGRÁNYI PÉTER: Több regiszter (Lengyel Imre Zsolt: Beszélgetés fákról) 7/124

- PORCZIÓ VERONIKA: Kiposztolt stratégiák (Németh Zoltán: A posztmodern magyar irodalom hármass stratégiája) 9/118
- SIMON ATTILA: Olvasás és kritika (Bónus Tibor: Az irodalom ellenjegyzései) 5/112
- SMID RÓBERT: Viszály helyett (Bednatics Gábor: A kétséges faggatása) 1/124
- SOMOGYI GYULA: „Nőként írni nőkről. Hogyan kell?” (Menyhért Anna: Női irodalmi hagyomány) 5/122
- SZALAY DÁVID: „Ami 2 mondatnál hosszabb, az hazugság.” (Simon Márton: Polaroidok) 4/123
- SZARVAS MELINDA: Részletes bemutat(koz)ás (Tompá Andrea: Fejtől s lábtól) 3/115
- SZENDI NÓRA: Az önreflexív kisgyermek panaszai (Nyerges Gábor Ádám: Sziránó) 7/111
- SZÉCHENYI ÁGNES: Egy kálvária regénye (Temesi Ferenc: Apám) 2/112; Minden rossz megőrzi magát, mert újraépül” (Gergely Ágnes: Két szimpla a Kedvesben) 8/110
- SZÉP SZILVIA: Trapitizés, pálcikázás, darvasítás (Darvasi László: A 3 emeletes mesekönyv) 10/124
- SZILÁGYI ZSÓFIA: Mosolyalbum (Csaplár Vilmos: Edd meg a barátodat!) 7/106
- SZÖLLŐSI MÁTYÁS: Pillantás a Hídról (Korpa Tamás: Egy híd térfogatáról) 10/110
- TAKÁCS EMMA: Egy kódex négy oldala (Halász Margit: Vidróczki-kódex) 8/118
- TAKÁCS MIKLÓS: Horizontok metszéspontján (Szénási Zoltán: Párhuzamosok a végtelenben) 2/124
- TARJÁN TAMÁS: Abban a pillanatban (Sára Júlia: Mamiko nappalai) 10/119
- TINKÓ MÁTÉ: Elszakad, hálót növeszt, elszakad (Láng Zsolt: Szerelemváros és más történetek) 4/115
- TÓTH ÁKOS: Visszakozó szavak (Szilágyi Ákos: Szokatlan ügy) 1/106
- TÖRÖK ZSUZSA: A régi és az új (Jókai & Jókai) 8/123
- URBÁN BÁLINT: A lét feltérképezhetetlensége (Molnár Illés: Hüllők és izzók) 1/118
- URI DÉNES MIHÁLY: Nosztalgikus meghalástörténet? (Grendel Lajos: Az utolsó reggelen) 11/115
- VARGA LAJOS MÁRTON: „Hívő értelem, értelmes hit” (Fekete Károly: A Heidelbergi Káté magyarázata) 6/125

Az ismertetett szerzők szerint:

- BAJTAI ANDRÁS: Kerekébb napok (L. Varga Péter) 12/117
- BARTÓK IMRE: A patkány éve (Nemes Z. Márió) 9/123
- BEDNANICS GÁBOR: A kétséges faggatása (Smid Róbert) 1/124
- BENEDEK SZABOLCS: Focalista forradalom (Bod Péter) 11/123
- BOKA LÁSZLÓ: Egyszólamú kánon? (Balázs Imre József) 6/121
- BORBÉLY SZILÁRD: Nincstelenek. Már elment a Mesijás? (Bazsányi Sándor) 5/103
- BÓNUS TIBOR: Az irodalom ellenjegyzései (Simon Attila) 5/112
- CSAPLÁR VILMOS: Edd meg a barátodat! (Szilágyi Zsófia) 7/106

DARVASI LÁSZLÓ: A 3 emeletes mesekönyv (Szép Szilvia) 10/124
DECZKI SAROLTA: Meredek sziklagerincen – Husserl és a válság problémája
(Angyalosi Gergely) 11/110
FARKAS ARNOLD LEVENTE: A másik Júdás (Ivancsó Mária) 10/115
FAZAKAS GERGELY TAMÁS: Siralmas imádság és nemzeti önszemlélet (Petrőczy
Éva) 2/121
FEKETE KÁROLY: A Heidelbergi Káté magyarázata (Varga Lajos Márton) 6/125
FENYVESI ORSOLYA: Tükrök állatai (Gesztelyi Hermina) 6/110
GERGELY ÁGNES: Két szimpla a Kedvesben (Széchenyi Ágnes) 8/110
GREDEL LAJOS: Az utolsó reggelen (Uri Dénes Mihály) 11/115
GYÖRGY PÉTER: Állatkert Kolozsváron – Képzelt regény (Korpa Tamás) 7/118
HALÁSZ MARGIT: Vidróczki-kódex (Takács Emma) 8/118
HÁY JÁNOS: A mélygarázs (Baranyák Csaba) 2/117
Jókai & Jókai (Török Zsuzsa) 8/123
JÓNÁS TAMÁS: Lassuló zuhanás (Papp Máté) 12/121
KABAI LÓRÁNT: avasi keserű (Deczki Sarolta) 10/105
KEMENES GÉFIN LÁSZLÓ: Fehérlófia nyomában (Mechiat Zina) 6/115
KIRÁLY LEVENTE: Égre írt könyv (Móré Tünde) 4/119
KISS NOÉMI: Ikeranya (Bódi Katalin) 8/115
KORPA TAMÁS: Egy híd térfogatáról (Szöllősi Mátyás) 10/110
KRASZNAHORKAI LÁSZLÓ: Megy a világ (Balajthy Ágnes) 5/107
KUN ÁRPÁD: Boldog Észak (Bedecs László) 11/119
LÁNG ZSOLT: Szerelmeváros és más történetek (Tinkó Máté) 4/115
LENGYEL IMRE ZSOLT: Beszélgetés fákról (Pogrányi Péter) 7/124
MARGÓCSY ISTVÁN: „...a férfikor nyarában...” (Hansági Ágnes) 11/103
MENYHÉRT ANNA: Női irodalmi hagyomány (Somogyi Gyula) 5/122
MOLNÁR ILLÉS: Hüllők és izzók (Urbán Bálint) 1/118
NÉMETH ZOLTÁN: A posztmodern magyar irodalom hármasságának stratégiája (Porció
Veronika) 9/118
NYERGES ANDRÁS: Háztűznéző (Farkas Zsuzsanna) 6/118
NYERGES GÁBOR ÁDÁM: Sziránó (Szendi Nóra) 7/111
Otthonos idegenség. Az Alföld Stúdió antológiája (Bényei Péter) 4/109
PETŐCZ ANDRÁS: Idegennek lenni (Bakonyi István) 1/121
SÁRA JÚLIA: Mamiko nappalai (Tarján Tamás) 10/119
SIMON MÁRTON: Polaroidok (Szalay Dávid) 4/123
SZOLCSÁNYI ÁKOS: A felszínről (Makai Máté) 1/113
SZÉNÁSI ZOLTÁN: Párhuzamosok a végtelenben (Takács Miklós) 2/124
SZILÁGYI ÁKOS: Szokatlan ügy (Tóth Ákos) 1/106
SZLUKOVÉNYI KATALIN: Hamis nosztalgia (Bihary Gábor) 12/112
TAKÁCS ZSUZSA: Tiltott nyelv (Lovas Anett Csilla) 12/109
TANDORI DEZSŐ: Szellem és félálom (Jánosa Eszter) 6/101
TEMESI FERENC: Apám (Széchenyi Ágnes) 2/112
TÉREY JÁNOS: Moll (Herczeg Ákos) 10/101
TOMPA ANDREA: Fejtől s lábtól (Szarvas Melinda) 3/115
TORNAI JÓZSEF: Az esztétikai nihilizmus (Alföldy Jenő) 3/120

TÓTH KINGA: All Machine (Balogh Gergő) 12/123
TÓTH KRISZTINA: Akvárium (Deczki Sarolta) 3/110
TURCZI ISTVÁN: Minden kezdet. A beavatás regénye (Farkas Zsuzsanna) 7/116
ZALÁN TIBOR: Holdfénytől megvakult kutya (Bedecs László) 6/105

KÉPEK

BARÁTH PÁL rajzai 3/13; 26; 77; 109 borító 1; 2; 3; 4
BÁLVÁNYOS LEVENTE grafitreliefjei 10/6; 13; 25; 37 borító 1; 2; 3; 4
FÜLÖP PÉTER fotói 9/25; 36; 45; 71 borító 1; 2; 3; 4
HÖLLERING, GEORG „Pusztá 1934.” című filmjének jelenetfotói 2/27; 31; 36; 38;
85; 111 borító 1; 2; 3; 4
ISKANDER, BAHGET fotói 4/14; 17; 26; 40; 108 borító 1; 2; 3; 4
KÁDÁRJÁNOS MIKLÓS rajzai 6/4; 12; 15; 100 borító 1; 2; 3; 4
LIPTÁK GYÖRGY grafikái 12/5; 15; 23; 25; 55; 108 borító 1; 2; 3; 4
POTYÓK TAMÁS grafikái 5/4; 31; 34; 39; 56 borító 1; 2; 3; 4
STEKOVICS GÁSPÁR fotói 7/10; 14; 26; 57; 105 borító 1; 2; 3; 4
SZILÁGYI IMRE grafikái 11/6; 16; 36; 39; 77; 102 borító 1; 2; 3; 4
TENK LÁSZLÓ festményvázlatai 1/7; 31; 39; 42; 71; 105 borító 1; 2; 3; 4
TÖREKY FERENC grafikái 8/29; 34; 70; 109 borító 1; 2; 3; 4

